

Deel 3 van een serie van drie artikelen.
In dit artikel: het dagelijks dictee en schrijven bij spelling.

DEEL 3

Het dagelijks dictee en schrijven bij spelling

Sleutels voor goed spellingonderwijs

Spellingonderwijs bestaat op veel scholen naast het geven van instructie en het (interactief) oefenen ook uit het afnemen van dictees. De dictees zijn om te oefenen, niet om te toetsen. De kinderen oefenen er de essentie van spelling mee: het omzetten van klanken in letters. Hoe uitgebreid is zo'n dictee, welke woorden kies je en hoe vaak neem je een dictee af? Hoe profiteer je optimaal van je dictee? Schrijven de kinderen of mogen ze typen? In dit derde en laatste artikel over spellingonderwijs bespreken we het dagelijks dictee en het belang van schrijven.

TEKST: MARJOLEIN KORSTANJE EN WENDY LIGT ►

In een serie van drie artikelen bespreken we de volgende sleutels:

Artikel 1

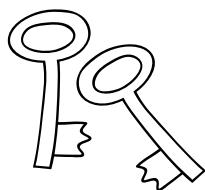
- voordoen, samen doen, zelf doen
- analyse van het hele woord
- continue herhaling

Artikel 2

- doorgaande lijn spelling van groep 1 t/m 8

Artikel 3

- schrijven
- dagelijks dictee

HET DAGELIJKS DICTEE

Het dictee is een manier om schriftelijk de spellingcategorieën te herhalen. De leerkracht biedt de woorden auditief aan, de kinderen bepalen steeds welke regel van toepassing is en zetten de klanken om in letters. Methodes verschillen in frequentie, omvang en inhoud van dictees. De ene methode biedt twee keer per maand een dictee aan, de ander twee keer per week. De een oefent alleen woorden, de ander (ook) zinnen en werkwoorden.

In de praktijk nemen leerkrachten steeds vaker dagelijks een dictee af. Zij bouwen dagelijks een moment in voor deze klassikale oefening van de spelling. Ze ervaren dat kinderen hierdoor beter gaan spellen. Omdat niet alle methodes een dagelijks dictee bieden, bedenken deze leerkrachten de aanvullende dictees zelf. Hoe kun je dit het best aanpakken? Eerst plan je de dictees van de methode in. Op de dagen waarvoor geen dictee gepland staat, maak je zelf een kort dictee. Kies niet alleen woorden van de nieuwste categorie, maar ook woorden die kinderen al eerder leerden. Zo bouw je effectieve herhaling in. Houd de fasen van aanleren, vasthouden en automatiseren aan als richtlijn. Deze fasen bespreken we in het eerste artikel uit deze reeks.

Aanleren | de nieuwe categorie

Vasthouden | de categorieën uit het vorige thema/blok

Automatiseren | oudere categorieën

Kies voor de dagelijkse dictees spellingcategorieën bij alle drie de fasen. Zo zorg je ervoor dat de categorieën uit de fase van het aanleren worden geoefend en dat de categorieën uit het vasthouden en automatiseren niet wegzakken. Kinderen passen die uiteindelijk automatisch toe. Afhankelijk van wat er al in de methodedictees is opgenomen, bepaal je of je voor het dagelijks dictee alleen woorden kiest of ook een zin. Het aanvullende dictee hoeft niet lang te zijn. Vijf woorden en een korte zin is voldoende. Door de dagelijkse herhaling komen categorieën regelmatig terug.

Juf Loes

In mijn groep 7 geef ik ook één keer per week een werkwoorddictee. Zo creëer ik een extra moment om moeilijke werkwoorden te oefenen.

Om optimaal te profiteren van het dagelijks dictee adviseren we om het dictee met de kinderen te bespreken. Als je dit meteen na het dictee doet, zitten de kinderen nog in het spellingproces. Tijdens deze directe feedback zie je meteen welke denkstappen goed gingen en welke je nog moet bijsturen.

Vanaf groep 3 kun je al een dagelijks dictee afnemen. Maak in het begin een letterdictee, maar ga al snel over op woorden. In groep 3 kun je ook met korte zinnen beginnen zoals *ik eet soep* en dit uitbouwen tot zinnen met maximaal vijf woorden, zoals *ik zit in de tuin*.

Als er een zin in het dictee staat, dan kun je naast de spelling ook aandacht besteden aan de leestekens. Dit begint in groep 3 met een punt en wordt tot in groep 8 uitgebreid volgens het aanbod van de methode.

SCHRIJVEN OF TYPEN BIJ SPELLING?

Spelling is veel oefenen, maar laat je kinderen nu schrijven of typen? Typen gaat lekker snel en is goed leesbaar. Toch zijn er verschillende redenen om bij spelling te kiezen voor schrijven met de hand. Tijdens het schrijven met de hand werken verschillende delen van het brein namelijk samen. De beweging van het vormen van de letters activeert onder andere de motoriek, het ruimtelijk inzicht en de klank-tekenkoppeling. Door deze samenwerking slaan je hersenen beter op wat je aan het leren bent.

Schrijven zorgt er ook voor dat de kinderen de letters beter van elkaar kunnen onderscheiden. Bovendien zorgt de motorische handeling ervoor dat kinderen de letters beter onthouden en leren zij beter spellen. Kinderen maken minder fouten bij schrijvend spellen dan bij typend spellen. Tijdens het schrijven met de hand zijn kinderen bovendien langer bezig met spellen dan tijdens het typen. Hierdoor krijgt het brein meer tijd om over spellingregels na te denken, deze vast te houden in het geheugen en uiteindelijk te automatiseren. Het schrijven met de hand ondersteunt dus het leren spellen.

Bespreek het dictee meteen na

Schrijven heeft niet alleen een positieve uitwerking op spelling, maar bij technisch lezen herkennen kinderen de letters eerder en beter. Bij begrijpend lezen onthouden zij bovendien de inhoud van een tekst beter als zij deze schrijvend verwerken. Het schrijven met de hand ondersteunt dus het leren in het algemeen.

In dit digitale tijdperk waarin iedereen veel typt, zoek je als school misschien de balans tussen schrijven en typen. Bespreek met het team hoe jullie het schrijven met de hand een vaste plek geven in het spellingonderwijs. Wij adviseren in ieder geval om het dagelijks dictee altijd te laten schrijven.

DE SLEUTELS VOOR GOED SPELLINGONDERWIJS SAMENGEVAT

In dit drieluik bespreken we sleutels voor goed spellingonderwijs. We zetten ze kort op een rij.

- Een doorgaande lijn binnen de school geeft houvast aan zowel leerkrachten als kinderen. Het verdient aanbeveling om afspraken te maken over eenduidigheid in aanpak, verwoording en ondersteuning. (zie artikel *Praxisbulletin* nummer 4)
- Het aanleren van een nieuwe spellingcategorie verloopt volgens de stappen voordoen, samen doen en zelf doen. Door het analyseren van het hele woord leren kinderen om alle spellingcategorieën in een woord te herkennen. Voortdurende herhaling van de categorieën draagt bij aan automatisering en is een belangrijk aspect van het spellingonderwijs. (zie artikel *Praxisbulletin* nummer 3)
- Het dagelijks dictee, dat kinderen bij voorkeur met de hand schrijven, is een zinvol onderdeel van deze herhaling.

Geraadpleegde bronnen

- Kirschner, P. (2015). *Typen of schrijven?* Geraadpleegd van: didactiefonline.nl/blog/paul-kirschner/typen-of-schrijven
- Simons, P. *15 redenen waarom schrijven zo belangrijk is!* Geraadpleegd van: 24papershop.com/media
- Het Platform Handschriftontwikkeling. *WAAROM nog schrijven met de hand? DAAROM nog schrijven met de hand!* Geraadpleegd van: handschriftontwikkeling.nl/artikelen
- *Schrijven of typen: invloed op handschrift en spelling.* Geplaatst op 22 november 2017. Geraadpleegd van: wij-leren.nl/verschil-schrijven-typen-ontwikkeling-handschrift.php

Marjolein Korstanje en Wendy Ligt zijn zelfstandig taal-/leesadviseurs en methodeontwikkelaars. Zij begeleiden scholen bij het verbeteren van hun onderwijs in taal, spelling en lezen.

AL BIJNA 40 JAAR HET MEEST
GELEZEN VAKBLAD IN HET
PRIMAIR ONDERWIJS

PRAXIS BULLETTIN

PRAKTISCH MAANBLAD VOOR PRIMAIR ONDERWIJS

Dicht bij de onderwijspraktijk

Direct aan de slag met
kant-en-klare lesideeën

Handige werkbladen en
uitbreidingsuggesties op
praxisbulletin.nl

Praxisbulletin biedt praktische lesideeën, inspiratie en achtergrondinformatie over onderwijsontwikkelingen. Het vakblad verschijnt tien keer per jaar.

Neem direct een abonnement!

Ontvang *Praxisbulletin* een heel schooljaar voor slechts € 86,90*. Ga naar praxisbulletin.nl/abonnement of bel 088-600 4000.

* Prijs 2019, inclusief 9% btw

of scan de QR-code

